

Arkivsak-dok. 26/01575-2
Saksbehandler Line Jeanette Svendsen

Saksgang	Møtedato	Sak nr.
Flerkulturelt råd 2023 - 2027	20.05.2026	6/26
Råd for personer med funksjonsnedsettelse 2023 - 2027	22.05.2026	15/26
Hovedutvalg for velferd og folkehelse 2023 - 2027	28.05.2026	21/26
Formannskapet 2023 - 2027	04.06.2026	
Bystyret 2023 - 2027	18.06.2026	

Gjennomgang av satser og praktisering av økonomisk sosialhjelp

Innstillingssak.

Medsaksbehandlere: Agnes Serine Antonsen Bossum, Hedda Alexandra Bothne, Karianne Hansen, Odd Arne Lindstrøm og Ann Helene Dahl Syversen.

Kommunedirektørens innstilling:

1. Sarpsborg kommune skal i 2027 legge statens veiledende norm for 2026 til grunn for satser for økonomisk sosialhjelp, jf. saksframleggets alternativ 2.
2. Satser for sosialhjelp fra 2028 beslutes høsten 2027, enten i egen sak eller gjennom handlingsplan og budsjett.

Vedlegg:

Vedlegg 1 nav_rundskriv_r35-00
Vedlegg 2 mål og delegeringsbrev 2026
Vedlegg 3 kommunebrev til Nav - alle kommuner 2026
Vedlegg 4 Uttrekk og forklaring fra beregningsmodell - finansiering kommuner og fylkeskommuner
Vedlegg 5 Kilder - presset boligmarked
Vedlegg 6 utvikling, tall og analyser økonomisk sosialhjelp
Vedlegg 7 SIFO-rapport 5-2024-utredning-sosialhjelpssatser

Sammendrag:

Bystyret har bedt kommunedirektøren legge fram en helhetlig gjennomgang av satser og innretning for økonomisk sosialhjelp i Sarpsborg (jf. sak 108/25).

Økonomisk sosialhjelp er en behovsprøvd ytelse til personer som ikke har nok økonomiske midler til å klare seg selv. Den skal sikre et nødvendig og forsvarlig livsopphold og fungerer som et siste sikkerhetsnett når andre inntekter og/eller rettigheter som arbeid, trygd eller egne midler ikke strekker til. Personer som mottar sosialhjelp er ofte i en vanskelig livssituasjon, både økonomisk og sosialt.

Nav Sarpsborg har til nå fulgt de statlige retningslinjene som blir justert årlig, med virkning fra 1. januar hvert år. Fra 2026 har Fredrikstad kommune endret sin praksis fra å benytte statens veiledende norm for satser for økonomisk stønad til livsopphold, til satser som er redusert med 5 prosent. For å vurdere Sarpsborg sin praksis opp mot nærliggende kommuner, vil det i saken vurderes konsekvenser med utgangspunkt i tre alternative modeller for fastsettelse av satser.

1. Statens veiledende norm for økonomisk sosialhjelp legges til grunn (justeres hvert år 1. januar).
2. Statens veiledende norm for foregående år legges til grunn. Kommunen foretar ingen oppjustering i januar 2027.
3. Statens veiledende norm for økonomisk sosialhjelp legges til grunn, med en generell reduksjon på 5 %.

Alternativ 1 vil bety videreføring av dagens praksis. Alternativ 2 vil bety at statens veiledende norm for 2026 også benyttes i 2027. Det vil da ikke bli en justering som skal hensynta prisvekst, en justering som fra 2025 til 2026 var på 2,2 prosent. Alternativ 3 innebærer en generell reduksjon på 5 prosent på statens veiledende norm, noe som vil bety en lik praksis som Fredrikstad kommune.

I 2025 økte utbetalingene av økonomisk sosialstønad i Sarpsborg med 2,6 prosent til 149 millioner kroner, noe som likevel er en lavere økning enn landsgjennomsnittet. Et estimat for de ulike alternativene viser at kommunen vil kunne oppnå en innsparing på omtrent 1,6 millioner kroner årlig ved å endre satser tilsvarende alternativ to. For alternativ tre er det beregnet en innsparing på omtrent 2,9 millioner kroner pr år. Beregningene omfatter kun endringer i utgifter til livsopphold, og ikke boutgifter. En reduksjon i stønad til boutgifter vil kunne medføre økt risiko for husleierestanser og dermed økte krav og oppfølging fra NAV. I 2025 utgjorde bidrag til boutgifter nærmere 87 millioner kroner, mens utgifter til livsopphold var på om lag 62 millioner kroner.

Kommunedirektøren ser at det kan ha negativ betydning for den enkelte, og i neste omgang også for samfunnet, dersom sosialhjelpen ikke er tilstrekkelig til å dekke grunnleggende behov. Det kan ha betydning for menneskers livskvalitet. På den annen side er det viktig at det oppleves å være en økonomisk forskjell på å jobbe og å motta passive ytelser. Kommunedirektøren mener videre det vil være svært uheldig dersom det over tid er merkbart mer gunstig å leve av økonomisk sosialhjelp i Sarpsborg enn i Fredrikstad. Det kan påvirke hvor personer som ikke har utsikt til annen inntekt enn sosialhjelp velger å bosette seg.

Kommunedirektøren anbefaler ovennevnte alternativ 2. Dette vil innebære at kommunen ikke foretar ny justering etter norm med virkning fra 01.01.2027. Kommunedirektøren vurderer etter en samlet gjennomgang at dette alternativet balanserer best de relevante hensynene i saken. Det presiseres at det må foretas en individuell og konkret vurdering av enhver brukers livssituasjon og behov, uavhengig av innretning for økonomisk sosialstønad.

Forslaget innebærer at forskjellen mellom Fredrikstad og Sarpsborg reduseres fra 2027, men ikke bortfaller helt forutsatt at Fredrikstad velger å videreføre en løsning med å bruke statlig norm med en reduksjon på 5 prosent. Kommunedirektøren legger til grunn at videre praksis for 2028 avklares høsten 2027, enten gjennom en egen sak eller gjennom kommunens handlingsplan og budsjett.

Utredning:

I bystyret den 11.12.2025 ble følgende vedtatt i sak 108/25 (verbalvedtak):
«Kommunedirektøren bes gjennomføre en helhetlig gjennomgang av satser og innretning for økonomisk sosialhjelp i Sarpsborg. Gjennomgangen skal belyse om dagens praksis er treffsikker, tydelig og i tråd med målet om å styrke arbeidsdeltakelse og selvforsørgelse. Utredningen skal også inkludere en vurdering av hvordan vår praktisering harmoniserer med nærliggende kommuner. Saken legges frem for hovedutvalg velferd og folkehelse våren 2026.»

Flere demografiske og levekårsforhold kan påvirke behovet for sosialhjelp. Sarpsborg kommune skårer lavere enn landsgjennomsnittet på faktorer som utdanning, inntekt og helse, samt har flere barn som lever i lavinntektsfamilier over tid. Kommunen har også høyere ledighet og utenforskap. Tidligere utredninger i sak for bystyret PS 8/26 viser også at en betydelig andel av sosialhjelpsutbetalingene går til personer med innvandrerbakgrunn, hvor mange har sammensatte utfordringer knyttet til språk, kompetanse og arbeidsdeltakelse. Kommunen må også ta høyde for økt tilflytting med behov for flere kommunale tjenester. Dette utfordringsbildet gjenspeiles i beregninger av utgiftsbehovet for sosialhjelp¹ i Sarpsborg. Det beregnede behovet for sosialhjelp tar utgangspunkt i kostnadsnøkklene i det beregningstekniske vedlegget til statsbudsjettet; «grønt hefte». Staten beregner kommunenes forventede utgiftsbehov basert på objektive kriterier og demografiske forhold som statistisk påvirker behovet for blant annet økonomisk sosialhjelp.

Sarpsborg kommune er beregnet til å et utgiftsbehov på sosiale tjenester som er 27 prosent høyere enn landssnittet. Kostra-tall for 2025 viser at Sarpsborg kommune har netto driftsutgifter pr. innbygger til sosiale tjenester på 5 178 kroner, mens Kostra-gruppe 11 er på 4 169 kroner og landet på 4 630 kroner. Kommunens utgifter til dette er da 12 prosent høyere enn landssnittet.

I 2025 økte utbetalingen av økonomisk sosialstønad i Sarpsborg totalt med 2,6 prosent opp til 149 millioner kroner. Dette er likevel en lavere økning enn landsgjennomsnittet. Antall stønadsmottakere ble etter flere år med oppgang redusert fra 1 901 i 2024 til 1 869 i 2025. Sarpsborg har en høy andel barnefamilier som mottar økonomisk sosialhjelp (34 prosent i 2025)² som har barn under 18 år. Sarpsborg har også en høyere andel unge (18-29 år) som mottar økonomisk sosialstønad enn resten av landet.

Økonomisk sosialhjelp

Økonomisk sosialhjelp er en behovsprøvd ytelse til personer som ikke har nok økonomiske midler til å klare seg selv. Den skal sikre et nødvendig og forsvarlig livsopphold og fungerer som et siste sikkerhetsnett når andre inntekter og/eller rettigheter som arbeid, trygd eller egne midler ikke strekker til. Personer som mottar sosialhjelp er ofte i en vanskelig livssituasjon, både økonomisk og sosialt. Det kan være personer med svak tilknytning til arbeidslivet, unge uten fullført utdanning, enslige forsørgere eller personer med helse-, rus- eller psykiske utfordringer. Også innvandrere kan ha behov for sosialhjelp, for eksempel på grunn av språkproblemer, mangelfull formell kompetanse, begrenset nettverk eller utfordringer med å komme inn i arbeidslivet. Enkelte har også omsorgsansvar med begrensede ressurser til å håndtere uforutsette belastninger. Mange har generelt en svak tilknytning til arbeid og samfunnsliv, og flere har sammensatte utfordringer der økonomiske problemer henger tett sammen med sosiale og/eller helsemessige forhold.

Rett til økonomisk sosialstønad er fastsatt i [lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen](#). Formålet med loven er å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet. Loven skal bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Den skal fremme likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer.

¹ Beregninger ved [Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner](#) «grønt hefte»

² 34% andel av sosialhjelpstilfellene i Sarpsborg i 2025 som har barn under 18 år. 41% er andelen av sosialhjelpstilfellene i Sarpsborg i 2025 som har barn under 18 år *i snitt hver måned* (I løpet av hele året, er det flere unge og personer uten barn som er mottakere av sosialhjelp i kortere perioder, mens flere barnefamilier er mottakere av lengre stønadsperioder.)

Lov, retningslinjer og praktisering av sosialhjelp

«Livsopphold/forsvarlig livsopphold» er ikke et entydig begrep og det er ikke nærmere presisert i loven hvilke utgifter som omfattes (jf. ovennevnte rundskriv punkt 4.18.1.1). Nivået på den økonomiske hjelpen fremgår som veiledning til kommunene og innebærer ikke mer konkretisering enn at alle skal sikres et *forsvarlig livsopphold*. Denne hjelpen skal gis etter en individuell behovsprøving. Nav-kontoret skal vurdere tjenestemottakers helhetlige situasjon, og det skal tas hensyn til vedkommende sine inntekter og inntektsmuligheter, nødvendige utgifter til livsopphold og personlige forhold.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har i rundskriv (R35-00)³ lagt til grunn en fortolkning og presisering til kommunene på hvordan bestemmelsene skal forstås og praktiseres.

Utgiftsdekningen skal gjøre det mulig å opprettholde en levestandard på et rimelig og nøkternt nivå, tilpasset den generelle velferdsutviklingen og lokalsamfunnet tjenestemottakeren er en del av. Livsoppholdsbegrepet er derfor et dynamisk begrep. Hva som er et forsvarlig livsopphold vil variere ut fra personlige forhold, som familiesituasjon, husstandens størrelse, bosted, bosituasjon, alder og helse. Dersom tjenestemottaker har barn, skal det tas særlige hensyn til deres behov. Barn og unge skal sikres en trygg oppvekst og kunne delta i alminnelige skole- og fritidsaktiviteter, uavhengig av om foreldrene har en vanskelig økonomi. Dette innebærer at utgifter til barn og unge kan være del av livsoppholdet, selv om tilsvarende utgifter for voksne ikke er det. Veileder i saksbehandling av søknader fra barnefamilier må derfor jevnlig kartlegge og vurdere familiemedlemmene sine behov.

Økonomisk sosialstønad er en skjønnsmessig ytelse, og Nav-kontoret har rett og plikt til å utøve skjønn ved beregning av stønad. Hva som er forsvarlig livsopphold varierer etter søkeres situasjon (familie, alder, helse og bosted). Nav kan ikke avslå søknad kun med begrunnelse i at søker har inntekter over veiledende norm (statlige eller egne kommunale). Det kan heller ikke fastsettes stønadsbeløp kun basert på satser, uten at det er foretatt konkrete vurderinger av behovet. Etter kartlegging og individuell vurdering kan Nav også innvilge stønad lavere enn veiledende satser.

Hensynet bak vurderingene av hva som er et forsvarlig livsopphold for den enkelte, skal begrunnes konkret og individuelt. Hvis dette ikke er gjort, eller vurderingen ikke er innenfor lovens formål og rammer, vil resultatet kunne bli at forsvarlighetskravet ikke er oppfylt. Praksis ved Nav Sarpsborg er at de [statlig veiledende satsene følges](#), med oppdatering i fagsystemet fortløpende når det er foretatt endringer i vedtak. Justeringene er basert på vekst i konsumprisene⁴.

De sentrale veiledningene er endret med virkning fra 2026. Det er innført nye veiledende satser som inngår i «utgifter til livsopphold». Dette er for eksempel dekning for internett og bredbånd, bolig- og innboforsikring, innbo og utstyr, samt transport og utgifter til organiserte fritidsaktiviteter til barn. Endringene kan medføre økte utgifter til økonomisk sosialhjelp i kommunene, da disse behovene ikke var inkludert ved fastsettelsen av de veiledende retningslinjene.

Det er også vanlig at søknader om strømstøtte behandles etterskuddsvis og etter en særskilt søknad. I tillegg vil det i mange tilfeller bli søkt om tilleggsstønader til depositumordninger,

⁴ [Konsumprisøkning er oppgitt i den statlige veilederen for 2026 som Sarpsborg kommune følger pt](#). De statlige satsene er kun veiledende. Satser i veileder for 2025 fremgår her: [Rundskriv A-2/2024 Statlige rettleiende retningslinjer for økonomisk stønad for 2025 - regjeringen.no](#)

barnehage, SFO, religiøse høytider, helseutgifter, vedfyring, fritidsaktiviteter for barn og ekstra klær.

Særlig om barnetrygd og unntak

Nav skal ved vurdering av en søknad om stønad til familier ikke ta hensyn til barnetrygd og barns inntekt av arbeid i fritid og skoleferier ([jf. sosialtjenesteloven](#))⁵.

Nav må derfor holde barnetrygden utenfor grunnlag for vurdering og beregning av stønad i søknader. Fra 1. februar 2026 er barnetrygden per barn på 2012 kroner pr måned. Foreldre bosatt alene vil kunne få utvidet barnetrygd for ett barn som er på 2572 kroner og ordinær barnetrygd for andre barn (fra barn nr. to/øvrige barn).

Særlig om husleie og utgifter til bolig

Kommunen hadde en høy andel av utbetalt sosialhjelp som omfattet husleie og husleie-restanse i 2025. Av 149 millioner kroner totalt utbetalt i sosialstønad var nærmere 87 millioner kroner til dekning av boutgifter Utgifter til husleie øker, noe som bidrar til at det er vanskelig for brukere å bli økonomisk selvhjulpne.

Løpende utgifter til bolig, som husleie, kommunale avgifter, faste utgifter i borettslag, sameie og lignende, samt bolig- og innboforsikring, er i kjerneområdet for vurdering av livsoppholdet. Tilsvarende gjelder betaling av renter på boliglån. Boligen skal være i alminnelig god stand og ha en nøktern standard som er tilpasset husholdningens størrelse og sammensetning. Boligen må ivareta barn og unges behov for trygghet, privatliv, mulighet til å gjøre skolearbeid, sosial deltakelse og lekemuligheter. Ved vurdering av boutgiftenes størrelse, må det tas hensyn til gjeldende boligmarked i kommunen der vedkommende bor (jf. rundskriv til lov om sosiale tjenester 4.18.2.42 bolig).⁶

Hvis boutgiftene er så høye at tjenestemottaker ikke vil være i stand til å betjene disse med inntektene vedkommende har, eller kan forventes å få, kan det stilles vilkår om at boutgiftene reduseres. Dette kan innebære at tjenestemottaker må flytte til en rimeligere bolig, eventuelt ved salg hvis vedkommende eier boligen selv. Bytte av bolig er særlig aktuelt der boutgiftene er til hinder for selvforsørgelse. I vurderingen av om det skal settes et slikt vilkår må det tas hensyn til boligens standard, praktiske og økonomiske konsekvenser, husholdningens behov og eventuelle belastninger ved flytting. Det skal særlig legges vekt på virkninger en flytting kan få for eventuelle barn og unge som blir berørt av flyttingen.

Kommunedirektøren erfarer at boligmarkedet pr tiden er presset på grunn av avvikling av husbankens tilskudd til utleieboliger, høye renter, generelt høye byggekostnader, og økte husleier i tilvisningsavtaler i private utleiemarked. Kommunale avgifter er nå i flere tilfeller enn før, ikke inkludert i husleieavtalene. Nav Sarpsborg og boligkontoret bistår brukere med å skaffe bolig. Det er imidlertid flere brukere som allerede er etablert i et boforhold når de søker om økonomisk sosialhjelp.

Ved henvendelser fra innbyggere eller andre kommuner avslår/godkjenner Nav Sarpsborg ikke flytting/etablering i bolig med husleie som er høyere enn det som vurderes rimelig sett i forhold til Sarpsborg kommunes generelle prisnivå. Kommunen opplever et presset leiemarked med høye husleiepriser og økende boutgifter. Dette understøttes av nasjonale analyser fra blant annet SSB, Husbanken og NAV, som viser vedvarende vekst i leiepriser og økte økonomiske utfordringer med utgifter til bo/boligsituasjon (se vedlegg 5). Kommunale

⁵Barnetrygd og barns inntekter; ([jf. sosialtjenesteloven](#) § 18)

⁶ [Rundskriv til Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen - Lovdata](#) R35-00

og private utleiere krever markedspris som styres av etterspørsel og driver prisene oppover når det er boligmangel.

Nav gir råd og veiledning om å finne mindre og rimeligere boliger til familier som blir færre i husstanden, eller som har etablert seg i en kostbar bolig, uten å ha avtalt det med Nav Sarpsborg på forhånd. Strømutgiftene til enkeltpersoner og familier øker også i takt med resten av samfunnet.

Særskilt om krav til kartlegging og oppfølging av barn og unge

«Barns beste» jf. veileder Nav⁷, er et grunnleggende hensyn som vurderes ved søknader om økonomisk sosialhjelp. Når familier søker sosialhjelp, skal Nav-kontoret være spesielt oppmerksomme på forhold som er viktige for oppvekstvilkårene til barn og unge. Nav må kartlegge faktiske behov som skole, fritid, helse og sosiale forhold. Dette gjelder både ved vurdering av stønad til familier med barn, og for ungdom som egne mottakere.

Nav Sarpsborg skal prioritere unge og innbyggere fra landgruppe 3 (jf. mål- og disponeringsbrev og kommunebrev for 2026). Ungdom mellom 16-30 år får dermed oppfølging av veiledere i et eget ungdomsteam med økt bemanning. Ungdomsgarantien stiller krav til tett oppfølging og en fast kontaktperson. I statlige tiltak er ungdom og landgruppe 3 høyeste prioritet til alle Nav sine tiltak.

Status i andre kommuner

Nabokommunene Halden, Moss og Indre Østfold kommuner benytter statens veiledende satser (2026), noe som er mest vanlig blant kommunene. Lillestrøm har tidligere benyttet fjorårets satser, men har på grunn av dyrtid valgt å følge statens satser/norm i 2026. Oslo og Bergen kommuner har egne høyere satser med begrunnelse at det er høyere levekostnader enn i resten av landet og dyrtid, samt at det er vektlagt forebyggende tiltak for å unngå at barn og barnefamilier skal leve i fattigdom. I Fredrikstad ble satsene redusert med 5 prosent av statens veiledende satser fra 2026. Fredrikstad har frem til 31.03.26 mottatt ti klagesaker som omhandler lavere norm, hvor et par av sakene er oversendt statsforvalter og er ikke ferdig behandlet der. Det er ikke registrert et vesentlig omfang av søknader om tilleggsstønader som følge av reduksjon i satsene i Fredrikstad kommune.

I bruk av skjønn vil det være ulikheter i hva den enkelte kommune tar hensyn til, og kommunene har også ulike retningslinjer. Statens veiledende norm beregner ikke, eller tar hensyn til ulikheter i levekostnader avhengig av hvor i landet søker er bosatt.

Omlegging av støtteordning for flyktninger

Regjeringen har januar 2026 varslet en endring av økonomisk stønad til flyktninger. Det er presentert et forslag om å fjerne flyktnings rett til sosialhjelp og bostøtte de fem første årene i Norge. Regjeringen vil innføre en ny integreringsstønad med faste satser for nyankomne flyktninger som ikke er selvforsørget. Dette begrunnes med at flyktninger i dag kan få mer i ytelser enn gjennom vanlig lønnet arbeid. Omleggingen vil medføre at samlet stønadsnivå reduseres, men at flyktingene vil få mer igjen for å jobbe. Målet med endringene er nettopp å få flere flyktninger ut i jobb.

⁷ [Barns beste, En veileder for deg som jobber i Nav \(2024\)](#)

Regjeringen opplyser at omtrent halvparten av deltakerne i introduksjonsprogrammet i 2024 i tillegg til introduksjonsstønad også mottok sosialhjelp og/eller bostøtte. I høringsnotatet heter det: «Tilbudet som gis til nyankomne flyktninger bør derfor innrettes slik at det sikrer et rimelig livsopphold i perioden flyktninger ikke er selvforsørget, samtidig som det gir gode insentiver til å komme i arbeid. For å sikre at innvandringen til Norge er kontrollert og bærekraftig og ikke uforholdsmessig større enn til land det er naturlig at vi sammenlikner oss med, bør tilbudet heller ikke skille seg for mye fra våre naboland.»

Effekter av nivå på sosialhjelp

På oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet vurderte forbruksforskningsinstituttet SIFO nivået på de statlige veiledende satsene for økonomisk sosialhjelp i 2024. Det ble vurdert nivå på «et forsvarlig livsopphold» og hva mottakere av sosialhjelp forsaker av basale behov på grunn av svak økonomi. Anbefalingen fra SIFO var at satsene bør økes med noe ulike beløp for hver gruppe. Blant annet ble det anbefalt en større økning for familier med barn i tenårene enn for familier med yngre barn. SIFO konkluderte også med at det var behov for et oppdatert kunnskapsgrunnlag og at dagens satser (2024) er foreldet og bør oppdateres jevnlig fremover. SIFO mener satsene fortsatt bør være veiledende, mens kommunene må gjøre individuelle vurderinger i hvert tilfelle.

En eventuell beslutning om reduksjon i sosialhjelpen kan få vesentlige konsekvenser for mottakerne. Når ytelsen allerede ligger på et nøkternt nivå, vil kutt påvirke den enkeltes økonomiske situasjon og livskvalitet. Dette kan igjen forsterke utenforskap, svekke helse og øke behovet for andre kommunale tjenester, som midlertidig bolig, helsehjelp eller oppfølging fra Nav. På lengre sikt kan det også gjøre veien tilbake til arbeid og selvforsørgelse vanskeligere, fordi økonomisk utrygghet i seg selv virker belastende og stabilitetshemmende.

Samtidig er det en balansegang hvor høye sosialhjelpssatsene skal være, ikke bare fordi det har betydning for kommunens økonomi og mulighet til å prioritere andre formål, men også ut fra de langsiktige konsekvensene for den enkelte. En forskningsrapport fra 2024 (Lorentzen og Dahl)⁸ som tar for seg økte sosialhjelpssatser i Bergen viser at økte satser kan redusere arbeidsaktivitet for enkelte grupper som er særlig sensitive for økonomiske insentiver. Forskningen er ikke entydig på dette.

Regjeringens forslag om omlegging av støtteordning for flyktninger er også basert på en erkjennelse av at deler av befolkningen kan velge bort inntektsgivende som følge av at det er lite økonomisk å vinne på dette sammenlignet med å motta økonomisk sosialhjelp, ut fra det nivået sosialhjelpen har i dag.

Tiltak for økt arbeidsinkludering

Kommunen har iverksatt flere tiltak for å styrke arbeidsinkludering og øke deltakelsen i arbeidslivet, blant annet for at færre skal ha behov for økonomisk sosialhjelp. Det legges til rette for praksisplasser og språkpraksis for å kvalifisere framtidige arbeidstakere. I tillegg tilbyr kommunen ulike lærlingordninger for at flere grupper av ungdom skal kunne fullføre videregående opplæring. Gjennom Østre Bydelsatsningen er det også bevilget midler til en koordinator i Nav som skal bidra til at flere unge fullfører videregående skole, får arbeidstrening og kommer ut i jobb.

Kommunen har etablert et samarbeid med Sarpsborg Næringsforening om prosjektet «nettverk for bærekraftig rekruttering». Formålet med nettverket er å gi flere tilgang til

⁸ Lorentzen, T. & Dahl, E. (2024) Generosity's double-edged sword: Unmasking the impact of raised social assistance rates in Norway

arbeidslivet. Det er blant annet etablert mentorordninger, og det er utviklet nye rekrutteringsmodeller. Flere aktører og bedrifter samarbeider om prosjektet med sikte på å videreføre og forankre arbeidet som en varig ordning utover prosjektperioden.

Nav Sarpsborg ble tildelt økte ressurser i 2023 med 1,6 millioner kroner for å styrke den arbeidsrettede innsatsen overfor personer som mottar økonomisk sosialhjelp (jf. politisk sak i 2023; 109/23). Midlene ble benyttet til å etablere et kurscenter med kursvert for å øke aktivitetstilbudet. Det er også iverksatt tettere oppfølging av langtidsmottakere i alderen 18–29 år (jf. sak PS 12/24 i hovedutvalget for velferd og folkehelse den 30.04.2024). Videre ble Nav Sarpsborg styrket med to jobbspesialister fra 2026 (jf. samme utvalg i sak 7/25). Tiltaket skal bidra til at personer med nedsatt arbeidsevne får bedre muligheter til å komme i og beholde ordinært arbeid, med særlig prioritet til personer under 30 år.

Det er en utfordring at mange innvandrere ikke har muligheter for å nyttiggjøre seg eksisterende arbeidsrettede tiltak, blant annet på grunn av manglende språkkunnskaper. Økonomisk sosialhjelp blir da ofte en langvarig hovedinntektskilde. Det arbeides med å anskaffe nye, arbeidsrettede tiltak, spesielt rettet mot innvandrere fra landgruppe 3⁹. Dette skjer i samarbeid med Fredrikstad kommune og Ferd Sosiale Entreprenører. Målet er å identifisere og teste tiltak som kan øke arbeidsdeltakelsen til denne gruppen.

Kommunen har også mottatt tilskudd fra Helsedirektoratet til å utvikle et nytt rekrutteringsprogram innen helse- og velferdssektoren. Programmet er rettet mot personer som står utenfor arbeid og utdanning. Etablering av Fontenehuset Sarpsborg vil også kunne styrke arbeidsinkludering, særlig for personer som står utenfor ordinært arbeidsliv på grunn av psykiske helseutfordringer.

Alternativer for sosialhjelpssatser

Kommunedirektøren har foretatt en beregning ved ulike alternativer som grunnlag for mulige endringer i de økonomiske satsene:

- Alternativ 1: Statens veiledende norm for økonomisk sosialhjelp legges til grunn (justeres hvert år 1. januar).
- Alternativ 2: Statens veiledende norm for foregående år legges til grunn. Kommunen foretar ingen oppjustering i januar 2027.
- Alternativ 3: Statens veiledende norm for økonomisk sosialhjelp legges til grunn, med en generell reduksjon på 5 %.

Nedenfor følger de økonomiske konsekvensene av alternativene. Beregningene er basert på grove estimater. Tellegrunnlaget tar utgangspunkt i beholdningen av sosialhjelpsmottakere i 2025, samt fordelingen på ulike husholdningskategorier på dette tidspunktet. Dette er av betydning, da satser varierer mellom ulike husholdningstyper, eksempelvis enslige, par og husholdninger med og uten barn.

Beregningene omfatter endringer i utgifter til livsopphold, og ikke boutgifter. En reduksjon i stønad til boutgifter vil kunne medføre økt risiko for husleierestanser og dermed økte krav og oppfølging fra Nav. I 2025 utgjorde utgifter til livsopphold om lag 62 millioner kroner av totale utgifter til økonomisk sosialhjelp på 149 millioner kroner.

Alternativ 1

⁹ Landgruppe 3 består av resten av verden utenfor Norge, EØS og EU, det vil si det øvrige landene i Øst-Europa og Afrika, Asia (inkludert Tyrkia), Sør- og Mellom-Amerika og Oseania (utenom Australia og New Zealand). Gjennomsnittlig fruktbarhet er høyere og gjenutvandringen lavere enn for de andre gruppene. NOU 2017:2

Alternativ 1 innebærer at satsene for mottakere av økonomisk sosialhjelp følger en årlig økning som skal kompensere for generell prisvekst. Dette er i utgangspunktet det alternativet som best ivaretar brukernes interesser, forutsatt at ytelsene ikke oppleves å være så gode at de begrenser motivasjonen for å komme ut i arbeidslivet. Innvendingen mot dette alternativet er at ytelsesnivået vil være høyere enn i Fredrikstad og eventuelle andre kommuner som velger å ha satser under statens norm, og at dette kan medføre økt tilflytting av personer som ikke har utsikt til annen inntekt enn økonomisk sosialhjelp.

Alternativ 2:

Grupper av mottakere av livsopphold	Norm 2026	Norm 2025	Reduksjon i stønad individuelt	Samlet mulig innsparing helårseffekt	*basert på mottakere av livsopphold i gruppen
Enslig uten barn totalt	21300	21100	-200	581 825	
To voksne uten barn	30946	30646	-300	185 192	
To voksne med to barn	42300	41800	-500	214 487	
Enslig med ett barn og inntekter	18700	18400	-300	606 479	
Grovt estimat for total innsparing				1 600 000	

Alternativ 2 vil innebære at kommunen opprettholder dagens ordning med statlige satser, men legger normen for foregående år til grunn. Dette innebærer en reduksjon i satser for målgruppene jf. tabell over og en total innsparing estimert til 1,6 millioner kroner. Dette vil innebære at kommunen ikke foretar ny justering etter norm med virkning fra 01.01.2027, og bremser dermed utviklingen med økte totalutgifter for økonomisk sosialhjelp.

Alternativet medfører reelt lavere ytelser til brukerne fra 2027, men ikke i samme grad som alternativ 3. Sarpsborg vil fremdeles ha høyere veiledende satser enn Fredrikstad, men forskjellen vil være mindre enn i dag.

Alternativ 3

Grupper av mottakere av livsopphold	Norm 2026	Reduksjon 5%	Reduksjon i stønad individuelt	Samlet mulig innsparing helårseffekt	*basert på mottakere av livsopphold i gruppen
Enslig uten barn totalt	21300	20885	-415	1 207 287	
To voksne uten barn	30946	30256	-690	256 182	
To voksne med to barn	42300	41138	-1162	178 025	
Enslig med ett barn og inntekter	18700	18078	-622	1 259 454	
Grovt estimat for total innsparing				2 900 000	

Alternativ 3 vil innebære en innføring av ny ordning med reduksjon på 5 prosent fra gjeldende års norm og er beregnet til en større innsparing enn ved alternativ 2. Dette er det samme alternativet som Fredrikstad har innført. Det er beregnet en reduksjon i satser for målgruppene jf. tabell over og en total innsparing på om lag 2,9 millioner kroner. Alternativet innebærer at kommunen reduserer utgiftene til økonomisk sosialhjelp. Samtidig vil det være negativt for brukere som kan oppleve at de ikke får tilstrekkelige ytelser til livsopphold. Det

vurderes også at vil være mer krevende å administrere denne ordningen enn alternativ 1 og 2, med risiko for økt ressursbruk.

Nærmere om tallene og utviklingen kommer frem av vedlegg 6. Det presiseres at det uavhengig av alternativ modell må foretas en individuell og konkret vurdering av enhver brukers livssituasjon og behov, uavhengig av innretning for økonomisk sosialstønad.

Kommunen står overfor et økende utgiftspress på økonomisk sosialhjelp, som følge av økt antall mottakere og høyere levekostnader. Samtidig er de statlige satsene veiledende, og det ligger et kommunalt handlingsrom til å fastsette nivået ut fra lokale prioriteringer og økonomisk bæreevne. Kommunedirektøren ser at det kan ha negative følger for enkelte brukere, og også for noen barnefamilier, at satsene reduseres. Samtidig skal det gjøres individuelle vurderinger, som vil kunne motvirke denne effekten.

Det kan ikke ses bort fra at noen brukere kan oppleve ytelsene som tilstrekkelig gode til at motivasjonen for å gå ut i arbeidslivet påvirkes negativt. I dette bildet er det også nødvendig for Sarpsborg kommune å forholde seg til at andre kommuner, og da særlig Fredrikstad, har valgt å redusere satsene i forhold til statens veiledende norm. Kommunedirektøren mener det vil være problematisk hvis Fredrikstad og Sarpsborg skal ha vesentlig forskjellige satser over tid, da det vil kunne påvirke hvor personer som ikke har utsikt til annen inntekt enn sosialhjelp velger å bosette seg.

Kommunedirektøren har i vurderingen lagt vekt på konsekvenser for brukerne, kommunens økonomi, potensiell påvirkning på tilflytting og sosial bærekraft. Kommunedirektøren anbefaler etter en samlet vurdering alternativ 2. Det innebærer at kommunen ikke justerer satsen for sosialstønad med virkning fra og med 01.01.2027, men legger fortsatt til grunn veiledende norm for 2026 i 2027. Hvilke satser som skal benyttes i 2028 avklares høsten 2027, enten gjennom en egen sak eller gjennom behandlingen av handlingsplan og budsjett.

Det presiseres at det må foretas en individuell og konkret vurdering av enhver brukers livssituasjon og behov, uavhengig av innretning for økonomisk sosialstønad.

Konsekvenser økonomi, miljø og folkehelse:

Økonomi: Utbetaling av økonomisk sosialstønad til livsopphold, boutgifter, strøm med mer har direkte innvirkning på kommunens utgifter på kort og lang sikt. Økonomisk sosialstønad skal være det siste sikkerhetsnettet som bidrar til at den enkelte blir økonomisk selvhjulpent. Kommunedirektøren anbefaler alternativ 2. Ved endring av satser som beskrevet i saken i alternativ to vil kommunen få en innsparing på 1,6 millioner kroner pr år. Beregningen av innsparingene er basert på grove estimater.

Miljø: Ikke vurdert.

Folkehelse: Reduksjon i nivået på økonomisk stønad kan medføre negative følger for personer som er avhengige av økonomisk sosialhjelp da denne gruppen ofte er i en vanskelig livssituasjon, både økonomisk og sosialt. Den enkelte mottaker er avhengig av å få dekket et visst grunnleggende behov som mat, bolig og nødvendig helse. Et lavere nivå på økonomisk sosialhjelp kan også utfordre målsettingen om likeverdige levekår og reell deltakelse i samfunnet.

Personer med funksjonsnedsettelse har rett til en tilstrekkelig levestandard og sosial beskyttelse uten diskriminering jf. FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne; CRPD artikkel 28 - norsk lov fra 2026.